

Foaia Diecezană

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

<p>Prețul abonamentului:</p> <p>Pe un an . . . . . 240 Lei Pe jumătate de an . . . . . 120 Lei Pe un pătrar de an . . . . . 60 Lei Un număr . . . . . 5 Lei Pentru străinătate pe un an . . . . . 800 Lei</p>	<p>APARE DUMINECA</p> <p>Manuscrisele nu se inapozază și se adresează redacției „Foaia Diecezană”, iar banii pentru abonamente și înscrieri se trimit administrației „Tipografia și Librăria Diecezană” în Caransebeș.</p>	<p>Prețul inserțiunilor:</p> <p>Pentru publicațiuni oficiale, concurse, edite etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 120 Lei, până la 200 de cuvinte 180 Lei, de aci în sus 200 Lei</p>
--	---	---

După 17 ani.

La 1 Decembrie 1918 peste una sută mii de Români au cerut ruperea cătușelor ce-i țineau legați de împărăția mașteră a Habsburgilor, și alipirea Ardealului și a Banatului la patria celor de un sânge cu noi, România. Ei au cerut aceasta în temeiul dreptului istoric și firesc, de autodeterminare, pe care toate popoarele lumii sunt de-acum libere a-l exercita.

Greu și întunecat drum am făcut noi Românii de-alungul veacurilor ca să putem ajunge izbăvitoarea zi de 1 Decembrie 1918. Calvar și mucenicie îi înseamnă etapele lui mari și mici, și toată a lui amară curgere. Căci potrivnică ne-a fost soarta, potrivnică istoria, și mai ales ni-au fost potrivnici cei ce și-au pus vremelnică stăpânire asupra — nu a pământului nostru, ci asupra sfintelor noastre drepturi de stăpâni ai acestui pământ...

Dar dacă neprieteni cu noi au fost toți și toate în lume, prieten ni-a fost Dumnezeu cel bun și drept. El a răsplătit cu merit jertfele noastre, și ni-a dat Alba-Iulia dela 1 Decembrie 1918. Aceeas, glorioasă și neperitoare Alba-Iulia a lui Mihai-Vodă-Viteazul!

Lacrimile cari au scăldat bucuria Românilor la Alba-Iulia acum 17 ani au răscumpărat amarul multor încercări, au spălat jalea atâtor mucenicii, dar au pecelluit și sfântul legământ al Unirii noastre de-a pururi. O! cât prisos de bucurie n'a văzut atunci cetatea durerilor și a visurilor noastre! În slabele noastre inimi se acumulase jarul pe care cenușa cetelor de martiri îl ocrotise ca pe talismanul mai scump al vieții lor. Văpăia lui ne încălzea și ne încălzește și acum.

De aceea Alba-Iulia este și rămâne un simbol, simbolul unirii noastre, a tuturor Românilor, pentru de-a pururi!

După 17 ani dela memorabila zi, astăzi întâiul nostru gând îl îndreptăm spre Dumnezeu părinților, căruia ca și crainicii unirii îi înălțăm această „rugăciune”:

*) „Rugăciune la Alba-Iulia” de Dr. I. Roșu: „Românul” Nr. 18 din 17/80 Noembrie 1918.

Doamne Dumnezeule al părinților noștri, carele ai călcat moartea și pe diavol l-ai surpat, și ai dăruit vicață poporului Tău românesc — revarsă pacea și binecuvântarea Ta cerească asupra miilor nenumărate, cari cu buzele tremurânde își împreună azi rugămintele în fața Altarului Tău — în cetatea Marelui *Mihaiu Viteazul*; — și pentru suferințele și umilirile de veacuri, incunuează-l azi cu darul Preasfântului Tău duh, ca într'o inimă și într'o suflare să fie toți fiii lui la acelaș gând, rum-pând pentru vecie lanțurile iobăgiei și-ale întunerecului.

Cutremură, Doamne, cenușa mucenicilor de ieri și alaltăieri, — și din moaștele lor sfinte aprinde focul dragostei în inimile tuțurora. Și lacrimile orfanilor și maicelor îndurerate, fă cu puterea Ta, — să se prefacă toate în stele de bucurie pe taria ceriului, sub care azi neanul românesc dela patru vânturi, cu genunchii plecați își joară din nou credința părinților noștri.

Doamne, Optsprezece lungi și întunecate sute de ani tânjit-am în plâns cu amar în toial amestecării Im-bilor — ca și robii dela Vavilon — și iată, ca mila Ta Doamne, plângerile noastre le-a prefăcut azi în imauri de proslăvire. Sionul nostru sfânt nu mai e azi pricină de dăruoase aduceri aminte, — căci este Cetatea trium-fala a Ta, a Dumnezeului nostru, carele Te-ai patruns și înduioșat de dulceața și curățenia rugăminților și jert-felor noastre necurmate.

Binecuvântă, Doamne, fiecare bulgăr din pământul sfânt al strămoșilor, — binecuvântă pânea și belșugul lui, — binecuvântă rosturile ce răsună azi deasupra lui, — dreptatea și înțelepciunea lui Solomon da-o tuturor stăpânilor lui, — pocăința lui David tuturor rătăciților lui, — da pacea și mângăierea Ta tuturor într'astaților lui, — și bucuria și fericirea Ta tuturor fiilor lui.

Pleacă, Doamne, urechea Ta și ochiul inimii Tale fie nouă spre mărturie, cum dela feeria altarelor Tale pornind, între laude și mulțumiri, cu Crucea Ta în mână, clopotim și strigăm azi la Porțile vieții: *Deschideți, bo-ieri porțile voastre, și vă ridicați pe voi, Porți vecinice, ca să între Împăratul mării: Dumnezeu, Mântuitorul părinților noștri și sub stamura lui de înviere: toate cetele tuturor Românilor — dela Nistru pân' la Tisa... Amin.*

Credința ortodoxă română ocrotitoarea neamului românesc din Ardeal și Banat.

De: Prof. C. Rudueanu.

Istoria Ardealului și a Banatului e strâns legată de credința ortodoxă a Românilor. Dela începutul existenței noastre ca neam creștin ne-am menținut datorită vieții religioase. Biserica românească deși nu s'a putut orgainza dela început, totuși ea are o vechime destul de considerabilă.

Cel dintâi voevod ardelean este amintit la 1103 cu titlul de „*princeps Ultrasilvanus*“. Documentele istorice din secolul al XII și al XIII, sunt grăitoare în privința existenței elementului românesc din Ardeal și Banat.

În 1234 papa Grigorie al IX-lea se adresează regelui Bela al IV-lea arătând că în episcopatul catolic al Cumaniei (pe râul Milcov) locuiesc mulți **Români**, iar Ungurii și Teutonii, făcându-se un popor cu Românii, disprețuesc pe episcopul catolic și primesc sfintele taine dela niște episcopi greci, *după obiceiul Românilor*. De sigur că numărul mare al Românilor a atras pe unguri și teutoni la *biserica răsăritului*. Cea mai elocventă dovadă de existență a **românismului și ortodoxismului** din Ardeal.

Credința ortodoxă română a fost icoana vie a Românilor ardeleni și bănățeni, în vremuri de grea restriște, atunci când dușmanii noștri căutau ca să nimicească *crezul religios*, cel mai puternic razim al unui neam adânc îndurerat.

Bisericile și mănăstirile dealungul Carpaților, tot atât de vechi și ele au fost focarele vii de speranțe noi — de idealuri pline de speranțe pentru izbânda viitorului. Rolul Românilor ardeleni și bănățeni la înfăptuirea marelui ideal al Unirii a fost covârșitor — încercările de convertire la catolicism erau nenumărate, metodele cele mai variate și ademenitoare, începând cu politica de prozelitism, de expansiune și catolicism a regilor unguri, dela Anjouești și până la Habsburgi, credința ortodoxă română neconținut a fost pusă la grea încercare.

Starea preoțimii ortodoxe române, aproape nsuportabilă, fiindcă „preoților schismatici“ li se luau toate drepturile, erau disprețuiți pentru credința lor, pe care o propovăduiau. Erau împiedecați la fiecare pas, nu li-se da voie să-și zidească biserici și mănăstiri. Cărțile religioase interzise și ele, sau pline de învățătură vicleană infiltrată de curentul distrugător al re-

formațiunii și catolicismului. Răscoalele Românilor ardeleni în secolul al XV și XVI-lea, au culminat prin vestitele legi de opresiune ale lui Verböczi „*Tripartitul*“ (1514).

Nici domnia lui Mihai Viteazul, n'a putut schimba mersul istoric al Românilor din Ardeal; îmbunătățirile făcute pentru preoți și țărani au fost de scurtă durată, nobilimea catolică era prea puternică pentruca să se poată da libertăți politice și religioase.

Sub principii calvini ai Transilvaniei soarta Românilor ortodoxi n'a fost mai bună — ne sunt prea bine cunoscute condițiile grele, umilitoare, la care au fost impuși Ilie Iorest (1640—1643), Simion Ștefan (1643—1654) și mitropolitul Sava Brancovici. Urmează unirea unei părți a Românilor ardeleni cu biserica din Apus, începe prigoana sistematică, organizată a casei de Habsburg contra bisericii ortodoxe române din Ardeal. Apar adevărații martiri ai credinții ortodoxe ca: *Gavril Nagyszegi, Ioan Circa, călugărul Visarion, Nicodim, popa Ioan din Aciliu* etc.

Influența sârbească a administratorilor Dionisie Novacovici și Sofronie Chirilovici a continuat la Românii ardeleni până la venirea episcopului Vasile Moga (1811), care era legat de cele 19 condiții, ce i s'au impus din partea regelui, atunci când a fost întărit de episcop.

Adevărata epocă de renaștere a ortodoxiei române din Ardeal, ne-a dat-o Andrei Șaguna. De numele lui se leagă întreaga desfășurare a vieții bisericești, culturale și sociale a Românilor din Ardeal și Banat. El a fost omul providențial, hărăzit să ne dea acea îndrumare sănătoasă, care a lăsat urme adânc grăitoare în viața bisericii române din Ardeal. Meritul primordial pe lângă munca titanică ce a dezvoltat-o a fost și *alegerea prea fericită a colaboratorilor și menținerea lor în toate serviciile importante ale bisericii*.

Azi, cu drept cuvânt, putem fi mulțumiți de ceea ce Bunul Dumnezeu ne-a dăruit: *unitatea națională, înfrățirea Românilor dealungul Carpaților, de-o parte și alta, unde a curs mult sânge și unde multe jertfe au pecetluit cu viața lor legătura indisolubilă a credinții strămoșești, atât de mult iubită*.

De aceea, azi mai mult ca oricând trebuie să se facă amintire, să nu se dea uitării *factorul cel mai de seamă care a contribuit la desăvârșirea procesului de înjghebare a neamului românesc: factorul religios*. D-l N. Iorga spune despre viața religioasă a Românilor următoarele: „Astfel la dânsii viața cea-

sta bisericească este nesfârșit superioară ca valoare, fiindcă în singura formă, pe care ei o aveau la îndemână, au concentrat toate necesitățile lor de manifestare pe toate terenurile. Toate forțele pământului, care trebuiau să se răspândească în arborii tăiați, se adună într'ânsul și atunci este o splendoare de desăvârșire în ramurile lui, o putere de viață în fiecare frunză, ce se întâlnește la nici unul din cei mai zdraveni copaci în împrejurările obișnuite“.

D-l Dr I. Lupaș în „Istoria bisericească a Românilor ardeleni“, (Sibiu, 1918, pag. 92) ne spune: „Oricât de mult au încercat stăpânitorii de pe vremuri a-i abate pe Românii ardeleni dela vechia lor credință, nu au reușit decât în prea puține cazuri și atunci — numai la *aparență* și în mod *trecător*. Acest fapt l-au observat cu mirare toți ceice au avut prilej să cunoască mai de aproape felul de trai și obiceiurile religioase ale poporului român. Astfel iezuitul *Antonio Possevino* — care a umblat prin Ardeal în jumătatea a doua a secolului XVI și a cunoscut bine împrejurările de aici, — își exprimă mirarea, că împotriva tuturor amenințărilor și primejdiilor Românii au putut să rămână atât de „*statornici în legea și în ritul lor*“.

Aceste sunt mărturiile istoricilor noștri, ale acelor, cari o viață întreagă, au apărut cu scrisul lor vechea credință a ortodoxiei române din Ardeal și Banat.

Ziua unirii Ardealului și a Banatului cu patria-mamă, să fie ziua de biruință a ortodoxiei române din România-Mare!

Probleme de pastorație la sate iarna.

(Continuare)

3. În ordinea vârstei urmează *pastorația adulților*. Aceștia fiind deja oameni formați și exemplul de viață al tinerilor, vom avea grija, ca ei să fie într'adevăr model de creștini buni și activi în interesul bisericii. Cu o parte din bărbații adulți, preotul ajunge în contact direct prin corporațiile parohiale (consiliul și adunarea parohială). Despre tactul și prudența de care trebuie să dea dovadă preotul în aceste corporații, nu mai amintesc. Este absolut necesar, ca în aceste corporații să domnească cea mai perfectă liniște, ordine și bună înțelegere, în interesul aplicării principiilor religiunii creștine.

Organizarea de *coruri bisericești* și *fanfare* să fie preocuparea preotului în timpul iernii. Mai ales corurile — fala ținutului nostru — să se înjghebeze. Aceste coruri să fie compuse din

cât mai mulți membrii, pentru motivul că un cor mare, bine supravegheat din partea preotului, îi va fi de un real folos în propovăduire. Din sânul coriștilor mai luminați poate să-și aleagă așa numiții misionari laici, cari au mare influență asupra credincioșilor și pot fi buni colaboratori ai preotului în conducerea parohiei. Dacă nu este însuși preotul conducător de cor, să meargă cel puțin de 2—3 ori în săptămână (iarna) la repetiții, dând dovadă de interes față de cor — care întotdeauna învață mai întâi răspunsurile sf. liturghii — dând îndrumări, supraveghindu-i și ținându-le din când în când câte o conferință, sau combătând anumite rele pe cari le constată atât în sânul corului sau fanfarei respective, cât și în comună. Sprijinindu-i și sfătuindu-i pe coriști, îi va obliga să-l asculte și-i va câștiga pentru cauza mare a bisericii.

În fine, pe lângă dezvoltarea gustului estetic și artistic, preotul va griji în timpul iernii, ca parohienii săi să aibe *lectură* corespunzătoare edificatoare, ca: ziare bune, reviste religioase, reviste literare ușoare, reviste cu caracter economic și cărți ușoare din domeniul agriculturii. Își va organiza parohienii în *sindicat*, *societăți de ajutorare* reciprocă etc. În fruntea tuturor va trebui însă să stea preotul, care prin atitudinea sa imparțială, prin purtarea sa corectă, prin blândețea sa, prin priceperea cu care va dirija aceste instituții, va câștiga respectul și considerarea păstoriților săi; glasul său va fi ascultat și prin aceasta biserica noastră numai profita poate.

Merg mai departe și preconizez *organizarea femeilor din parohie* în societăți de binefacere, de înfrumusețare și înzestrarea bisericii cu lucruri de mână, reuniuni de femei în cadrele căreia să li se țină conferințe religioase, vorbindu-le despre creșterea copiilor în spirit religios, despre virtuțile creștine, blândețe, bunătate, milostenie, despre concubinaj etc. Ne trebuie azi mai mult ca oricând mame creștine, căci bărbații cei mari ai bisericii noastre au avut mame bune creștine. Apoi femeile la noi sunt complet neorganizate, așa că despre hrana lor sufletească foarte puțin se poate vorbi.

Am fixat lapidar câteva din problemele pastorației la sate, iarna. Problema pastorației însă nu se mărginește numai la aceea ce am înșirat în cadrele acestui articol. Această problemă este cu mult mai vastă. A trecut vremea când preotul care a celebrat sf. liturghie și slujbele prin parohie, s'a achitat de îndatorirea sa. Potrivit întreitii chemări a preotului, azi mai mult ca oricând se pretinde, să ne conducem și organizăm credincioșii. Parohia este ceva prea vast. Se recer în cadrele ei organizații și crescuți

copiii, adolescenții și adulții. Toate organizațiile acestea n'au alt scop decât scop religios. Căci fiind preotul în fruntea lor, va canaliza toate pornirile și acțiunile parohienilor înspre biserică, astfel încât să aibe în parohie creștini tari în credință, iubitori de biserică, gata de orice jertfe pentru ea, bogați în fapte bune, prin cari își agonisesc mântuirea sufletelor lor, iar pentru biserică sunt podoabă și Domnului „slugă bună și credincioasă“.

(Sfârșit)

Liviu Surlașiu paroh Jebel

Săptămâna.

„Perioada de după război cu lăncezeala ci ne-a împins într'o teribilă maladie ni s'au îmbolnăvit plămâni, atacați întempestiv de miasme parazitare“.

D-I Octavian Goga.

Într'o carte apărută nu de mult la Buda-
pesta, scriitorul ungar Iancsó Benedek — cunoscut dușman al nostru -- într'o pagină se ocupă de retragerea trupelor bolșevice a lui Béla Kuhn, peste un pod din capitala Ungariei (3 August 1919) și intrarea Românilor (4 August 1919) peste acelaș pod. Două baterii ungurești în fugă aveau în urmă o trăsură în care se aflau doi comisari ai poporului, tipi de semiți; iar un escadron de roșiori se încheia cu o trăsură în care mergea preotul trupei în odăjdii strălucitoare. Autorul singur trage concluzia: „Căruța cu popa românesc, această neînfrântă ariergardă morală a trupelor românești, e cea mai elocventă sinteză a situației. Ea înseamnă spiritul tradiționalist sănătos, moștenirea veacurilor care se plimbă ca o forță activă, dând iluzia continuității și senzația că toate energiile cheltuite se angajează la o operă de rezistență a viitorului“.

Indată după apariția acestei cărți, am citit și comentariile românești în câteva ziare naționaliste și unele reviste. Se spunea unanim: România întregită, în numele principiului național, nu se poate consolida decât având la bază ideea ortodoxă românească. Mai mult ca ori când, în perioada actuală de vulcanism continental, când flăcările ușor se pot reaprinde și un nou examen al forțelor ar putea fi în perspectivă, țara noastră trebuie să-și menție chiagul coeziunii istorice. noi ne apropiem tot mai mult de altarele noastre și în astfel de împrejurări suntem hotărâți să nu părăsim ideologia bunului naționalism tradițional care nu avea altă încredere decât în puterile proprii, ajutate de mila cerească. Aceasta este Evanghelia veche în care am crezut și care ne-a dus la isbândă: În căruța românească va sta și de aci înainte tot vechiul

popă de veacuri, iar alături de dânsul noi fiii lui, ținând sdravăn frânele relăsându-le din mână odată cu capul... *

Nu sunt zece ani dela apariția cărții sus citate și dela răspunsul românesc din reviste și ziare și iată realitatea cum ne izbește de dureros.

Săptămâna aceasta rula la un cinematograf dintr'un mare oraș, un film al Ministerului de Interne pentru propagandă contra atacurilor aeriene. Filmul a fost precedat de câteva reviste ale serbărilor naționale și sportive din anul curent.

În cadrul serbărilor tineretului, străjerilor, cercetașilor etc. dela 8 Iunie, au defilat pe rând conducătorii între cari un grup de vre-o șase preoți-militari cu pieptul plin de decorații de război, cu părul încăruntit și cu fețele luminate de bucuria zilei. Publicul din sala enormă și arhiplină urmărea cu înfrigurată emoție filmul în care se arăta familia regală, când în cadrul unui strict protocol, când în atitudini și gesturi familiare. Emoția a sugrumat râsuflarea. Se auzea doar zgomotul aparatului de proiecție.

Odată cu apariția pe ecran a preoților, sala a fost spontan străbătută de rumoare. Se auzeau chiar țipete: „Uite popii! Deflează și popii!“ și alte mișcătoare ironii populare ce se topeau într'un șgomot ce contrasta strident cu liniștea ce stăpânea o clipă mai înainte.

S'ar spune că e un fapt divers, peste care s'ar putea trece, punându-l în fața unui fenomen izolat.

Adevărul e că nu ne găsim în fața unui fenomen izolat de înfierbântare a câtorva singuratici cari „ne au îmbolnăvit plămâni de miasme parazitare“, ci în plin curent de mulțime care angajează conștiința publică. Fenomenul în sine nu poate fi contestat și deocamdată prezentul suferă pe urma lui. În fața noastră se desfășoară un dureros proces de perturbare morală a societății.

Cu nespusă amărăciune, mă gândeam la tabloul simbolic al autorului dela Budapesta pus în fața realității noastre publice.

Am putea pune aceste fenomene în sarcina multor factori externi, cari au îmbolnăvit societatea românească cu „miasme parazitare“. Dar dacă am face responsabili de aceste stări numai factorii externi, ne ascundem după deget, ne înșelăm pe noi înșine. Categoriec trebuie să recunoaștem că și noi purtăm o bună parte din vină.

În starea de pasivitate morbidă -- în care lăncezim -- ne-am obișnuit să primim orice lovitură și să tolerăm orice nedreptate. Trăind sub imperiul exigențelor reduse, simțul critic

ni s'a tocit, sufletele s'au blazat și viziunea limpede a început să dispară. Zilnic se produc întâmplări cari odinioară alungau sângele în obraz și cari astăzi sunt tranșate cu un zâmbet de scepticism rece. O fi oboseală sau descurajare, nu știu, dar văd din toate părțile cum resorturile noastre de viață, ca tagmă par cuprinse de o paralizie progresivă. Ne prăvălim par'că în neștiință cu ochii închiși și cu fruntea senină. Ironia și batjocura dimprejur nu ne mai smulge nici măcar accente de mirare, fiindcă suntem în postura omului care a pățit de toate și nu-l mai surprinde nimic.

Mărturisesc că în aceste clipe, tot optimismul ce l-am pus în fața indiferenței și cu toată râvna de a răspândi încurajare și încredere în jur de mine, mă simt biruit sub povara celui mai trist certificat de cădere, care s'a abătut ca un înfricoșat flagel pe biata noastră tagmă.

Tabloul simbolic al autorului dela Buda-
pesta și una din miile și variatele fenomene
ostile și ironice la adresa noastră, sunt momente
de reținut. Dacă nici aceste cazuri nu vor putea
să ne pună în picioare scormonind toate restu-
rile de demnitate, atunci înseamnă că suntem în
mod iremediabil perduți.

Pr. Traian Constantin

Soldații țării mele.

De voi, speranța ne-o legăm
Iar ruga ne-o îndreptăm spre cer
Ca pasul vostru să-l vedem
In zbor de șoim când vremurile cer.

Să fâlfâie stindardul țării
In mâini vlăjgane de soldați
Ce 'n mreaja de tremol a serii
Desprind în sine griji de frați.

O! voi viteji ce aduceți
Cu prețul vieții, vremi de bine,
Lăsați în sufletul drumeț
Povește de jertfiri senine.

Pe altarul sfânt al țării
Noi săpăm ființa voastră
Și 'n năframa înserării
Ne cuprinde gând de castră.

Și cu mâini împreunate
La icoana sfântă 'n casă
Vă cerșim doar vieți iertate
Dela ceruri să vă iasă.

VALERIU T. PERIANU.

Creștinismul ca forță socială.*)

Domnule Președinte,
Onorat Public

Subiectul ales de mine „Creștinismul ca forță socială“ e un titlu cam prea vag sau mai explicit: cuprinde un material prea vast, care să poată fi tratat în cadrul unei conferințe de o jumătate sau o oră și poate contrar așteptărilor Domniilor Voastre, eu nu-l voi trata prea mult din punct de vedere teologic-moral — așa cum cred că se așteaptă dela mine, fiind și eu un ucenic al acestei discipline — dar nici numai din punct de vedere științific-teoretic, ci ținând cont de ansamblul ascultătorilor, voi pune creștinismul alături de știința profană, evidențiindu-l în mod elementar și pe cât posibil pe înțelesul tuturor, să-i arăt prioritatea, eternitatea și stabilitatea lui față de știință, ca astfel insensibil — fără speculații de gândire, așa cum suntem acuzați noi teologii, de către laici că ne susținem disciplina — să ajungem cu toții în a-i observa forța morală ce a prezentat-o el în viața socială apusă și forța ce o prezintă în viața socială modernă.

În această conferință voi rezuma unele din rezultatele meditațiilor, lecturilor și concluziunilor mele, din domeniul vieții spirituale contemplative și din observarea vieții colective sociale, unde sunt chemați la muncă progresivă și la sacrificii comune, atât elementele angajate în serviciul vieții sociale-civile cât și cele cu rolul de conducere și de executare în organizația noastră bisericească.

Conferința de astăzi își mai are firește o legătură cu atmosfera apăsătoare a actualității, atmosferă cu zările foarte întunecate și brăzdate de fulgere, cari deocamdată șerpuesc în gol, s'ar putea însă în orice moment să lovească în plin.

Cumpăna vremii înclinată adânc spre frământările de sbucium ale unei vieți economice falite, a înlăturat preocupările mai înalte; capetele marilor diplomați se frământă doar cu strădania unor formule și legi financiare, căutând mult doritul echilibru economic numai prin mijloace ce se dovedesc tot mai ineficace și ne duc cu pași repezi parcă spre un nou conflict catastrofal în extern și spre prăbușire în interiorul fiecărei țări aparte. Criza mondială ce se desfășoară sub ochii noștri nu elaborează decât acorduri și tratative cu creditorii externi și

*) Conferință ținută de d-l Petru Toma în ziua de 17 Noemvrie a. c. în cadrele „F. O. R.“-ului.

interni. Anul 1928 a fost un tresărit, un spasm de agonie, cel din urmă tresărit al unei civilizații europene care moare. A venit brusc deșteptarea, — „criza mondială“ — care nu mai este un accident trecător în viața omenirii și mai ales în viața Europei. E vorba de o schimbare definitivă structurală, o criză de supra-producție și o criză de valorificare a „valorilor“.

În timp ce omul veacului nostru a ajuns să străbată văzduhul, adâncul apelor și pământului, întinderea și pustiul, cu o viteză și istețime uimitoare și necunoscută înaintașilor noștri, în timp ce a ajuns să facă progrese enorme în domeniul tehnicii, științei și medicinei și în timp ce a ajuns să măsoare lucruri mici și invizibile — atomii și electronii, să lucreze cu aceste cantități, să măsoare distanțele și mărimea stelelor scipitoare, procurându-și singur ochi cu cari privește o lume întreagă într-o picătură de apă; pe firmanentul întunecat el privește cârduri de sori, pe cari noi cu ochi liberi nu-i vedem și le calculează depărtarea lor ce nouă ne pare incomensurabilă, pe acest om zic îl vedem astăzi intrând într-o perioadă de desorientare, într-o perioadă de transformări sociale, care va duce la schimbarea vechilor deprinderi, la schimbarea vechei concepții despre lume, a vechiului confort cu care s'a obicinuit societatea europeană.

Progresul material fără stârșit naștea un utilitarism universal, iar cercetările științei făceau pe om să creadă că puterile-i sunt fără margini, că el se poate lipsi de orice altă putere a sufletului său decât știința, fiindcă știința este în stare să rezolve tot, să explice tot și să-l ajute în tot. Astfel s'a ajuns la doctrina inferioară a monismului lui Haeckel, care cunoștea o singură existență, aceea a materiei și care compara sufletul omenesc cu energia dinamică pe care o desfășoară un motor în mers.

E adevărat și fiecare din noi a observat cum îndată ce ajungem la majorat, spiritul nostru începe a examina în mod critic, conținutul concepțiilor intelectuale. El află în intelectul său o sumă de cunoștințe cari le-a primit ca adevărate pe baza unei autorități ce i le-a propus (dascălul, profesorul etc.). La primirea lor subiectul spiritual a fost numai receptiv. După periodul receptivității mai mult sau mai puțin pasive, în dezvoltarea intelectuală urmează periodul reflexiv, critic, când examinăm în mod critic toate cunoștințele noastre. Examinarea divinității e îmbinată adeseori cu mari și grele lupte interne. Spiritele superficiale trec ușor peste acest stadiu, cedând cu ușurătate nedumeririlor. Spiritele mai profunde și mai serioase

nu se lasă învinse așa de ușor. Ele nu neagă îndată realitatea ideii de Dumnezeu ci caută mai întâiu înaintea forului rațiunii proprii, să apere realitatea ei, înainte de a o nega. Dacă teologia nu și-ar fi putut apăra obiectul ei, atunci și-ar fi pierdut de mult dreptul de-a fi privită ca știință în ansamblul celorlalte, după cum vom vedea din sumarele mele expuneri de mai jos.

Lumea, acest complex infinit de lucruri și întâmplări a fost pentru omul de totdeauna un amplu complex de taine și întrebări, cărora el a căutat mereu să le dea răspunsuri și explicații. Dar trebuie să știe fiecare din noi, că există mare deosebire între fapt și explicație, între realitate și conceperea ei. Când ni-se înfățișează o explicație potrivită rațională și bazată pe cât posibil în chip absolut, s'o privim cu mulțumire dar și cu rezerve. Marile neorândueli și sbuciume în decursul istoriei au fost totdeauna urmările marilor rătăcirii. În acest timp când în toate direcțiile se manifestă un spirit critic, când toate autoritățile se răstoarnă de pe tronul lor, când spiritul voește ca singur să pătrundă toate și să se convingă personal de toate, e priviția ca superficialitate pentru argumentarea unui adevăr provocarea numai la autorități, fie ele cât de numeroase și cu un nimb cât de strălucit.

În fața îndoelilor și obiecțiilor pe cari ni le-a pus începând din evul mediu filosofia metafizică și științele naturale, culminând în primele decenii din jumătatea a doua a secolului XIX, când corifeii științei de atunci au întronat la locul cel mai de frunte concepția materialistico-evoluționistă despre univers, care scoborând pe om în treapta antropoidelor, îi atribuia o perioadă de pasivitate animalică, redusă la simple reacțiuni instinctuale, în fața mediului și a propriilor sale cerinți fiziologice, voi pune concepția creștină despre lume și morala lui Hristos, izvorâtă din ea, ca îndreptar sigur pentru viața noastră socială.

Știința pentru omul veacului XIX era suficientă ca să explice toate tainele Universului, sprijinit numai pe rațiunea lui; el nu-și recunoștea propriile sale limite și propria sa mărjine. S'a uitat și relativitatea științei pozitive și că rațiunea pură este numai un simplu produs biologic, o simplă armă pe care Divinitatea a dat-o omului ca să se poată conduce prin ea, în nenumăratele nevoi ale conservării speciei umane; că rațiunea pură are numai în acest sens mai multă valoare decât celelalte arme cu cari sunt înzestrate viețuitoarele inferioare ale pământului. Rațiunea pură, este un simplu instrument de conservare, destinat unor nevoi practice și e mărginită. Ea nu este un instrument

cu care să sondezi înălțimile cerului și să apropii cu ea, alfa și omega, începutul și sfârșitul. Neputincioșia ei și relativitatea științei o vom dovedi în cele de mai jos.

Desigur științele naturale se pot conduce cu o siguranță matematică, după rezultatele la cari a ajuns. Dacă cineva ar contesta de exemplu adevărul teoremei lui Pitagora, i s'ar putea demonstra imediat „ad oculos”. În științele spirituale, demonstrarea nu are un caracter așa de stringent, aici se calculează cu o realitate nouă, pe care nu o cunosc științele naturale, cu „spiritul”.

(Urmează)

ȘTIRI

Personale. Prea Sfințitul episcop diecezan a fost Miercuri și Joi la Cluj, participând la debaterile congresului economic de acolo.

Hirotonire. Zilele trecute P. S. Sa a hirotonit intru preot-catihet pe candidatul de preoție Alexandru Gruia pentru Moldova-veche.

Alegerile de episcopi pentru eparhiile Arad și Hotin se vor face marți în 10 și miercuri în 11 Decembrie a. c.

Reveniri în masă la ortodoxie. Ziarele mari aduc imbucurătoarea știre că sate întregi de uniți din Ardeal revin în masă la ortodoxie. Semnificativ este că unele din aceste sate sunt în nemijlocita apropiere a Blajului, „mica romă”, cum le place uniților să-și numească orașul metropolitan. Din parte-ne salutăm cu bucurie întoarcerea fiilor rătăciți la vatra părintească!

Congresul economic din Cluj a reușit peste așteptări. Prezentă a fost toată elita conducătoare din Ardeal și Banat, discutându-se temeinic problema refacerii creditului românesc. Moțiunea votată cuprinde punct de punct toate dezideratele noastre în această privință pe care guvernul este chemat să le înțeleagă și deci să le soluționeze. Fiind vorba de fondurile bisericești, peste două sute comune bisericești din eparhia noastră au aderat cu însuflețire la hotărârile congresului.

Refacerea creditului național în Ardeal. Ni se comunică următoarele: Guvernul reexaminând situația institutelor românești de credit din Ardeal, primejduite de criza bancară și legile de conversiune, în urma cercetărilor făcute de ministerul de finanțe și de Banca Națională a României a hotărât:

a) Să contribuie la reconstituirea fondurilor culturale și bisericești depuse la aceste instituțiuni;

b) Să sprijine acțiunea Băncii Naționale a României pentruca dânsa să continue cu stăruință ajutorarea și refacerea institutelor românești de credit, necesare economiei naționale din Ardeal.

Conferință. În cadrele conferințelor organizate de „Asociația profesorilor secundari” a vorbit duminică profesorul *Horia Sima*, reușind să desvolte în chip atrăgător interesantul subiect „ce este o națiune”.

Donațiune. Notarul comunei Valeaboul, d-l Geza Nemet a donat pe pe seama sfintei biserici de acolo un steag (prapor) din mătasa fină, în valoare de 5000 lei. Comuna bisericească și pe această cale exprimă mulțumirile și recunoștința sa.

Sfântul Sinod a aprobat în cursul anului 1935 următoarele manuale de Religie:

Istoria V. și N. Testament I-a sec., Istoria Bisericii Române IV-a sec. de Pr. I. N. Vasilescu și Pr. I. Ionescu. Parabolele și învăț. D-lui I. Hristos II-a sec., Istoria Bisericii Universale III-a sec., Dogmele Bisericii Creștine V-a sec., Apologetica VII-a sec., Apologetica VIII-a sec. de Pr. H. Popescu și I. N. Vasilescu. Parabolele și învăț. D-lui I. Hristos II-a sec. de Pr. I. Ionescu. Istoria V. și N. Testament. I-a sec., Parabolele și învăț. D-lui I. Hristos. II. sec., Istoria Bisericii Universale III-a sec., Istoria Bisericii Române IV-a sec. de Pr. N. Hodo-roabă. Istoria V. și N. Testament I-a sec., Parabolele și învăț. D-lui I. Hristos II-a sec., Istoria Bisericii Universale III-a sec. de Pr. P. Țincoca. Căluzaa cătehetului I-a prim., Istorioare biblice II-a prim., Istorioare biblice III-a prim., Istorioare biblice IV-a prim., Istorioare bisericești V-a prim., Istorioare bisericești VI-a prim., Morala Creștină VII-a prim. de Pr. N. Crășmariu. Istoria V. și N. Testament I-a sec., Parabolele și învăț. D. I. Hristos II-a sec., Istoria Bisericii Universale III-a sec., Dogmele Bisericii Creștine V-a sec., Morala Creștină VI-a sec. de Pr. Econ. Georgescu. Istoria V. și N. Testament I a sec., Parabolele și învăț D-lui I. Hristos II-a sec., Istoria Generală a Bisericii III-a sec. de d-l D. Stănescu. Istoria V. și N. Testament I-a sec., Parabolele și învăț. D-lui I. Hristos II-a sec., Istoria Bisericii Universale III-a sec. de Pr. Crețu și Pr. Constantinescu Luca. Istoria Bisericii Universale III-a sec. de Pr. Chiricuță și T. Bulat. Parabolele și învăț. D-lui I. Hristos II-a sec., Istoria Bisericii Române IV-a sec., Dogmele Bisericii Creștine V-a sec., Morala Creștină VI-a sec., Istoria V. și N. Testament. I-a sec. de Pr. T. Chiricuță. Istoria V. și N. Testament I-a sec., Dogmele Bisericii Creștine V-a sec., Apologetica VIII-a sec. de Pr. Manea Popescu. Istoria V. și N. Testament I-a sec., Istoria Bisericii Creștine III-a sec. de Pr. C. Costache. Istoria Bisericii Române IV-a sec. de Pr. Econ. D. Georgescu, Istoria V. și N. Testament I-a sec. Parabolele și învăț. Mântuitorului II-a sec., Istoria Bisericii Universale III-a sec., Dogmele Bisericii Creștine V-a sec. de Pr. P. Parthenie și I. F. Popescu. Istoria Bisericii Universale III-a sec. de Pr. C. Dron. Istoria Bisericii Române IV-a sec. de Pr. C. Dron și N. Jingoiu. Morala Creștină VI-a sec. de Preot C. Dron, Preot C. Vuiescu și Diacon Gheorghită.

+ **Invățătorul Iosif Toader din Prigor.** Zilele trecute a adormit în Domnul colaboratorul nostru învățătorul Iosif Toader din Prigor. Invățător distins, răposatul a fost în timpul din urmă un colaborator marcant. În Almăjul său încă s'a bucurat de mari și numeroase simpatii. De aceea înmormântarea, a cărei slujbă a fost oficiată de protopopul Iosif Câmpianu al Mehadiei în sobor cu 6 preoți a atras întregul ținut la jalea comunei Prigor. Deplângem și noi moartea acestui harnic dascăl, încă unul din falanga de ispravă, care a rămas atașat bisericii până la moarte.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

BIBLIOGRAFIE

Pr. Il. V. Felea: Convertirea creștină. Sibiu 104 pagini, prețul 60 lei.

Pr. A. Nanu: Biruința Crucii. („popasuri duhovnicești“) Sibiu 43 pagini;

Pr. A. Nanu: Icoane de căință. P. D. Sibiu. 71 pagini, ambele Lei 10.

Pr. Ioan Alexandrescu: Isbăvire prin biserica lui Hristos. P. D. Sibiu 36 pagini Lei 8.

Pr. Econ. P. Gh. Savin: Pilde Creștinești, Galați 64 pagini Lei 5.

Brâne preoțești

dela cele mai renumite fabrici și cu prețuri convenabile de vânzare la **Librăria diecezană.**

Primăria orașului Caransebeș.

Nr. 5697 adm. 1935.

PUBLICAȚIUNE.

Se aduce la cunoștință celor interesați, că în ziua de **20 Decembrie 1935 ora 12 a. m.** va avea loc în localul Primăriei (cabinetul Primarului) licitație publică pentru arendarea unui teren în Piața Unirii pentru amenajarea unui chiosc de ziare și produse CAM.

Licitația se va ține în conformitate cu art. 88-110 inclusiv din Legea Contabilității Publice, Regulamentul Oficiului Central de licitații și normele publicate în Monitorul Oficial Nr. 127 din 4 Iunie 1935.

Toate persoanele cari vor lua parte la licitație vor depune pe lângă ofertă și o garanție de 10% din arenda oferită pe un an, iar arendarea se va face numai în conformitate cu caetul de sarcini, care se poate vedea zilnic dela ora 10-12 a. m. în biroul Serviciul tehnic al Primăriei.

Caransebeș, 20 Noemvrie 1935.

Primar: **Dr D. Novăcescu** Secret gen.: **Dragomir**

Aducem la cunoștința On. cetitori, că

Calendarul Românului

pe anul visect **1936** dela Hristos

a apărut și se află de vânzare la
Librăria Diecezană Caransebeș.

„CALENDARUL ROMÂNULUI“ apărând în al XLVIII-lea an, aduce și de astă dată pe lângă partea calendaristică, un bogat material literar, șematismul diecezei noastre și consemnarea tuturor târgurilor din Bănat și Transilvania.

Prețul: **16** Lei

